

MALI LIST

TEDNIK ZA NOVICE IN POUK.

Izhaja vsak petek opoldne.

Naslov: Trst-Trieste
Casella Centro 37

ali pa: via Geppa 17/III.

Izdaja: konsorcijska Malega lista

Male novice

Naš koledar.

Petek, 9. novembra: Božidar ali Teodor. Sobota, 10. novembra: Andrej. Nedelja 25. pob., 11. novembra: Martin. Torek, 13. novembra: Stanislav. Sreda, 14. novembra: Jozafat. Četrtek, 15. novembra: Leopold.

Papirnat denar se odmika.

Tudi v Avstriji so ga siti. Kovali bodo bakrene patakone; najmanjša kovanka po 100 in 200 kron, potem novce po 1000 K in 2000 K iz bakronikla.

Kadar trgovci štrajkajo...

Trgovci v Modeni so razjarjeni zastran visokega občinskega davka na napise. Ker so protestirali, a jim občinski svet ni ugodil, so sklenili, da odpravijo vse napise na trgovinah. Drugi dan so sneli vse table ali pa so jih prelepili z belim papirjem. Na vseh ulicah ni videti niti enega napisa.

Strašna smrt otroka.

V pondeljek je mantovanski kmet Tasselli pripeljal domov ročni voziček z murvinim listjem. Kmet je stopil v hlev, njegov dvoletni otrok pa se je igral pri voziču. Dvokolesni voziček se je nagnil nazaj, listje se je zvrnilo na otroka, ki je ostal zakopan v njem. Ko se je oče čez nekaj minut vrnil, je začel spravljati listje v listnjak. Kar zagleda otroka pod listjem. Otrok se je bil v listju zadušil.

Otrok je stekel.

Stekel pes je ugriznil 10 letnega Borrida v Padovi. Dečka so odpravili v bolnico, da bi ga zdravili. V bolnici je stekli deček ugriznil zdravnika, mater in postrežnico. Vse tri so podvrgli zdravljenju po Pasterjevem načinu.

Spomin

proslave obletnice pohoda v Rim so obhajali v Komnu. Govoril je učitelj Ščuka. V Št. Petru pri Gorici je govoril vinko bandelj, ki je dejal: «Sveta dolžnost vseh državljanov je, da častijo in vedno povikšujejo ju naške čine bratov, ki so padli za osvoboditev te zemlje izpod barbarskega jarma avstrijskega». V Kanalu je govoril občinski gerent peternel: «Goriški Slovenci morajo biti Italiji hvaležni, da jih je za vedno rešila iz verig avstrijske sužnosti». Na Proseku je govoril vojaški poveljnik: «Cvetlice, s katerimi smo ozaljšali grobove mladeničev, ki so padli za domovino, so znak hvaležnosti naše duše, ki pred obličjem smrti, ki združuje vse brez razlike, noče delati razlike med grobovi, naj si v njih počiva avstrijski ali italijanski, srbski ali ruski vojak: vsi so umrli vsled ran, ki so jih zadobili na bojiščih. Pred vsemi klonemo z glavo, pred vsemi brez razlike, prav kakor se nad vsemi brez razlike dviga križ, znamenje krščanske pijetete».

V Gradišču

v Furlaniji so te dni odkrili spomenik «leva sv. Marka». Slavnost je bila velika. Umetniško delo je izvršil umetnik Rodolfo Prescheren, glavni govor je imel pa Alfonso Mosettig. Sama čista kri!

Naše šole in inozemstvo.

Dunajski dnevnik «Arbeiterzeitung» silno ostro napada rimsko vlado, ker je poitalijančila slovenske in nemške šole v Italiji.

V Gorici

je idal ravnatelj državne knjižnice katalog vseh knjig, ki se nahajajo v tisti biblioteki.

Jugoslavija in Bolgarska.

Odkar so Stambolijskega umorili in je zavladal Cankov, ki nima nič slovanske zavesti, je razmerje med Jugoslavijo in Bolgarsko napeto. Dne 3. novembra je bil pokušen umor na jugoslovenskega polkovnik Krstiča, ki se nahaja pri konzulatu v Sofiji. Jugoslavija je dala Bolgarski ultimatum 48. ur s temi zahtevami: 1. Bolgarska vlada se opraviči pred jugoslovanskim konzulom v Sofiji. 2. Bolgarski vojni minister izrazi polkovniku Krističu sožalje. 3. Oddelek bolgarskih vojakov izkaže čast jugoslovenski zastavi. Bolgarija je vse pogoje sprejela. Belgrajska vlada zahteva vrh tega strogo preiskavo in kazni krivcev ter to, da določi sodni dvor v Haagu odškodnino.

Starsi zahtevajo

po vseh vaseh, da se otroci v šoli poučujejo v slovenskem jeziku. V nestetih občinah so že podpisali take izjave. Podpisujejo jih vsi očetje, vse matere. Protest pošljejo prefekturi, prepis pa časnikom.

Gospa in teta.

Gospa Evropa ima velike dolgove pri teti Ameriki. Francoska dolguje Ameriki 3900 milijonov dolarjev, Poljska 182 milijonov, Rumunija 43 milijonov, Jugoslavija 61 milijonov, Češka 109 milijonov, Avstrija 28 milijonov, Madžarska 2 milijona dolarjev. Ubogi pufarji!

Nemški poslanci

v rimskem parlamentu dr. Reut, dr. Walther, dr. Tinzl in Toggenburg so ob priliki poitalijančenja ljudske šole izdali na narod proglas, v katerem pravijo: «400 nemških šol so posvetili poginu. Ves svet bo znal upoštevati našo globoko ogorčenost zastran tega silovitega udarca na naš narod. Se nobena država ni na tako neusmiljen način žalila najsvetejših čustev novih državljanov. Rojaki! Zdaj velja, da ohranimo nemško besedo in nemške običaje svojim otrokom in vnukom!»

Župan Obljubek

je imel navdušen govor, v katerem je našteval vse dobrote, ki so jih Slovenci prejeli od fašistov. Goriški fašisti so ploskali patriotičnemu Obljubku, goriški Slovenci pa so ga pisano gledali.

Tržaške sodnije čistijo.

Na okrajno sodnijo v Trstu so v sredo pripeljali 10 uradnikov iz južnih dežel, da bodo vpeljali uradovanje, kakor je običajno tam doli. Naši pa bodo zapeli «Jaz pa pojdem» in spomnili se bodo pregovora «S trebuchom za kruhom.»

Lepa procesija!

V Salurnu na Tirolskem so imeli v nedeljo procesijo. Ženska bratovščina se je udeležila z bandero procesije in prednica je po nemško molila na glas rožni venec, druge ženske so odgovarjale. Neki laški duhovnik, don Zamoni, ki je v vasi komaj par mesecev, je začel vpiti in ko je prednica dejala, da moli kakor zna, jo je don Zamoni s silo zalovil. Zastavonoša in vse ženske so tedaj zapustile procesijo. Vaščani so mnenja, da bodo procesije in vsako cerkveno pobožnost rajši opustili, ko da bi morali še nadalje biti priče takih prištevov.

Sejm sv. Martina

se bo vršil na Proseku jutri v soboto.

V Gentilijevi šoli.

V neki šoli na Notranjskem je laška učiteljica poklicala deklico in ji vbijala v glavo, da se mizi pravi «il tavolo». Ker je otrok ni razumel, si je učiteljica pomagala s slovensčino rekoč: mica, mica. Deklica pa: Pa ne, gospodična, moja sestra je Mica, jaz sem Francka. —

Blizu Sežane je laška učiteljica dejala: «Zitto, zitto», in Tončka ji odgovori: Naša mama rabi sito, kadar moko preseja.

Na Volčjem gradu je učiteljica parkrat rekla: Cosa, cosa? Otroci pa: «Mi nismo koze, mi smo otroci!»

Zborovanje

za razmah italijanstva v tujini se je vršilo v Trstu te dni. Razpravljali so o tem, kako naj bi se italijanstvo udejstvovalo v inostranstvu, zlasti na gospodarskem polju. Pred očmi so imeli posebno Balkan in Ameriko. G. Frigiessi je poudarjal važnost Jugoslavije z ozirom na laške banke in vabi zborovalce, maj delujejo na to, da se odnošaji s to deželo uredijo. G. Brunner pravi, da je Italija davno že spoznala važnost podonavskih držav, toda naši poskusi so vselej nalleteli na odpor. Naša finančna organizacija in država naj zbereta vse sile, da se nam posreči, da bo gospodarstvo novih držav težilo na Jadransko morje. Ali pa dela naša vlada tako politiko, da se more sprizniti s sosednimi državami?

Vsak naročnik

«Malega lista» bi moral priporočati le «Ljudski koledar 1924», ki stane samo 2 liri in ga dobite v knjigarni Katoliškega tiskovnega društva v Gorici.

V Sloveniji

so se združile vse narodno obrambe organizacije in vse stranke, to se pravi Slov, ljudska stranka, Demokratska stranka, Samostojna kmetijska stranka, Narodno soc. stranka, Radikalna stranka, Narodno napredna stranka in Socialno-demokratska stranka k skupnemu nastopu in sklenili prirediti protestne manifestacije po vsej deželi. Tako so se vršili v nedeljo protestni shodi v Mariboru, Celju, Ptuj, v Brezicah, v Ljutomeru, Kranju, Novem mestu, na Višnji gori, v Mengsu, Sodražici, Stražišču, na Rakeku, Kranjski gori, v Rakeku, Cerknici, Ribnici, v Trebnjah, Strugah, Škofji Loki, M. D. v Polju, Št. Vidu, Dobu, Podborstu, Zagorici, Bukovici, Češnjicah, Temnici, Velu, Brezicah, Begunjah, Kropi, Radovljici, Krškem, Borovnici, Ormožu, Ilirski Bistrici in Murški Soboti. Kakor poroča časopisje, so prisostvovali shodom povsod ogromne množice ljudstva. Na teh shodih so protestirali proti odpravi slovenskih šol v Italiji. Ostre resolucije so odposlali belgrajski vladi.

Dobročelnost.

Pred občinskimi volitvami v Rimu so se zelo bali, da bi zmagali komunisti. Da bi se zagotovila zmaga fašistov, so nabrali velik znesek. Po končanih volitvah so pregledali blagajno in našli so še 400 tisoč lir! Dotični odbor je sedaj izjavil, da ne obstoji več komunistična nevarnost, zato je svoto razdelil v razne svrhe. 100 tisoč lir so darovali za ustanovitev novih laških otroških vrtcev v nemških tirolskih občinah, 30 tisoč pa za laško propagando v tujini.

MIHEC: So šole nam zaprli,
Da jezik bi zatrl.
JAKEC: Se matere upirajo,
Pri vladi protestirajo.

«Idioma gentile.»

Tako je naslov knjige, ki jo je spisal slavni Italijan Edmondo de Amicis. V tej knjigi je de Amicis napisal tele stavke:

«Ljubimo svoj jezik, ker on je naš duševni hranitelj, on je dih naše duše, najbolj živa in najvernejša podoba našega rodu. Naš jezik je odmev naše preteklosti, glas naše prihodnosti. Jezik je orožje v boju za življenje, ključ do srca in vesti drugih, sredstvo za delo in srečo. Toda nikdar ne boš dovolj prepričan o tej resnici: da se nihče ne nauči z ljubeznijo in dobro tujega jezika, kdor se poprej ni z ljubeznijo in dobro naučil svojega jezika.»

Starši, zapomnite se besede laškega pisatelja!

Komunisti in vera.

Doslej so zastopali pri nas komunisti dve stališči. Gospod Hreščak in drugi so trdili, da je vera nekaj vzvišena itd., drugi pa ravno nasprotno. Sedaj je napravila tretja internacionala temu sporu konec. Zadnja seja 3. internacionale je sklenila za vse komuniste veljavno resolucijo, ki med drugim pravi: «Komunistična stranka ima dolžnost, da vcepi svojim članom ostro začrtan svetovni nazor marksizma, od katerega je ateizem bistven del. Protiverska propaganda se mora vršiti izredno previdno in temeljito premišljeno, zlasti med mladino. Stranka kot celota mora na smotren način propagirati ateizem». S to odločitvijo so popolnoma propadli takozvani hreščakovci.

Ravnatoko protestno resolucijo

je sklenil tudi občni zbor Zveze zupansteven Slovenije, ki se je vršil v nedeljo v Celju pod predsedstvom poslanca Stanovnika. V Ljubljani se je pa vršil shod Orjune in Narodne obrane, na kateri je govoril med drugimi slovenski pisatelj Vladimir Levstik.

Na tržaškem zborovanju

za lašti razmah na svetu je dejal odvetnik Venturi tole: «Italija ne bo zares velik narod, ako si ne pribori gospodarske samostojnosti. Gospodarska neodvisnost pa je mogoča le, ako pridemo v direktno posest prvin-surovin.» (Premog, železo).

Z milom ali motiko?

Laška učiteljica v šoli deklici, ki ni imela dovolj čistih rok: «Fanciulle, voi dovette lavarvi col sapone». Ko je prišla deklica domov, pravi materi: «Mama, učiteljica je jala, da se moramo umivati s sapunom. (Na Krasu pravijo veliki motiki sapun).

Drage zemlje.

Te dni je stala v Berlinu zemlja 1000 milijonov mark. Kakor v pravljicah!

KAJ BO Z REKO?

Pet let se že vprašujemo, pet let že odgovarjajo rešitve pa ni. D'Annunzio je prelomil vojaško disciplino in 13. septembra 1919 je s prostovoljci udrl na Reko in jo zasedel. Dve leti je D'Annunzio gospodaril v mestu in šele po celih dveh letih je Italija imela pogum, da ga je izgnala z Reke, zakaj dotlej se je bala notranjih nemirov.

Mednarodne določbe.

Glasom londonske pogodbe, ki se je sklenila 26. aprila 1915., bi morala Reka pripasti Hrvatski. Italija se torej ni mogla sklicevati na pogodbo. Pa na naravno pravo? Tudi ne, zakaj Reka je sicer po polovici ali po večini laška, toda tudi Italija si je izgovorila dežele, v katerih prebiva pol milijona Slovanov in 200 tisoč Nemcev. Potreba po luki? Teh ima Italija več kot dovolj, Jugoslavija pa je takorekoč brez luke.

Rapalska pogodba.

Novembra 1921. se je sklenila med Italijo in Jugoslavijo pogodba, ki pa ni zadovoljila ne te ne druge države. Italija si je sicer izborila alpsko mejo, toda odpovedati se je morala Dalmaciji, katera ji je bila do reke Narente zagotovljena po londonskem paktu in je morala priznati samostojnost Črne gore.

Reka, Reka!

Niti londonska, niti rapalska pogodba ni rešila reškega vprašanja. Prvi minister je tedaj označil Reko kot »slabo pisano poezijo«. Da bi vendarle prišlo prej do sponazuma, je grof Sforza kot zunanji minister v zasebnem pismu obljubil Jugoslaviji, da ji odstopi luko Baroš. Sforza je dejal: Baroš lahko odstopim, saj obstoji končno le iz petih črk. Kasnejša ministrstva pa niso prav hotela priznati veljavnosti Sforzinega pisma. Baroška luka je z Reko ena enotnost, ki se težko da razdeliti. Pa tudi Rečani sami so zoper to razdelitev. Sforza je dovolil to razdelitev v prepričanju, da bo mogoče prijateljsko sodelovanje Italije in Jugoslavije. Na tej veri so zidali vso rapalsko pogodbo. Ta vera pa je bila, kakor kaže zgodovina štirih let, kriva.

Junaški nastop nemških mater

Nemške matere pred prefektom.

Tudi tirolski sodržavljeni so dobili žalostipolni odlok: materni jezik ven iz šole! Nato so se 3. novembra zbrale matere, da bi se potegnili za pravice svojega jezika. Zenske so se sestale pred palačo gospoda podprefekta v Bocnu in bilo jih je 600. Fašisti so bili s palicami oboroženi in so stražili pri vходу ter branili vstop ženskam, vendar se je nekaterim posrečilo priti do podprefekta. Ta gospod pa jih ni hotel poslušati, dokler niso spravile svojih tovarišic domov; šele ko je množica odšla izpred palače, so mogle odposlanke dopovedati podprefektu svoje želje. Sprejem je trajal eno uro; guvernice je podprefekt pogostoma prekinjal in dodajal opazke.

Prefekt odgovarja.

Dejal jim je, naj se varujejo, prirejati se takih manifestacij, ker da z njimi svojim možem le škodujejo, in da so taki nastopi v Italiji prepovedani.

Prošnja tirolskih mater.

Zenske se izjavile, da so prišle le prosit in so dejale:

Me nismo prišle samo v svojem imenu, temveč namesto vseh nemških žen naših krajev. Jaz govorim kot mati 6 otrok. Mati navaja otroka k prvi molitvi, ki jo otrok čita iz lepega molitvenika, ki ga rabi tudi ona, in katerega je rabila tudi stara mati, ki pa ga otrok

Mešani odbor.

Po Sforzovi misli naj bi se ustanovil laško-slovanski odbor, ki bi upravljal luko in vso železniško progo. Da pride do prijateljskega sodelovanja, sta obe vladi imenovali vsaka svojo komisijo, ki se je shajala v Rimu. Do danes pa se niso zložili. V Jugoslaviji vpijejo, da potrebujejo Reko, Italijani pa kričijo: O Fiume o morte! Rečani sami pa so proti katerikoli aneksiji, ker so prepričani, da bo Reka živela le kot samostojna država v lepi slogi z zalednimi državami, zlasti z Jugoslavijo.

Trpljenje Reke.

Vsa ta leta finančno podpira Reko Italija, ki je izdala že na stotine milijonov. Vrhutega so fašisti in danunzianci prisegli, da ne pustijo Reke. Italijani se boje za Trst in Reko. Ako je Reka samostojna in prevzame ves promet, kaj bo Trstom? In tako ne pridemo do nikake rešitve.

Zgrešena jadranska politika.

Čimdalje napredujemo v času, tembolj se prepričujemo, kako je bila jadranska politika že od vsega začetka zgrešena. Odločiti se je bilo treba ali za črno ali za belo. To se pravi: Italija bi bila morala slediti D'Annunziju in okupirati vso Dalmacijo in tako Jugoslavijo izključiti od Jadranskega morja, ali pa je morala slediti Bissolatiiju, ki je svetoval: Ne anektirajmo niti ene pedi slovanske zemlje, ampak zadovoljimo se s tem, da se zasigura avtonomija in italijanstvo mestom, ki so povečini laška. Tako bi bil zagotovljen laški značaj mestom, kjer prebivajo Italijani, in tudi gospodarsko bi bila ta mesta na dobrem; vrhutega bi bili narodnostni spori izključeni.

Italija se ni hotela odločiti ne za eno, ne za drugo politiko. Odločila se je za okupacijo tudi slovanskih krajev, s čimer se je kršilo narodnostno načelo, istočasno pa je vabila Jugoslavijo na »prijateljsko sodelovanje«.

Kaj bo z Reko?

Tako se vse vprašuje in milhače si ne upa dati določnega odgovora.

Neusmiljeni oblastnik.

Tako je šlo celo uro. Gospod podprefekt je dejal, da bo žene vselej sprejel, toda ne v tako velikih množicah, in je omenil dejstvo, da je vojna prinesla roarsikaj. Dejal je, da bode materni jezik ostal doma, državni jezik pa da je laški. Žene so opomnile, da je težko verjeti, da bi ostale brez pravice, ko vendar danes ni več suznjev kakor v starem Rimu.

Brzjojavka.

ki so jo poslale nemške matere predsedniku Mussoliniju, se glasi: »Nemške matere, zbrane v Bocnu, zahtevajo preklic odloka, ki je namenjen vničenju nemške ljudske šole in ki pomeni kršitev matere pravice«.

Iz sv. pisma.

Dobili smo sotrudnika, ki nam bo za vsako številko priskrbel kratek izrek iz sv. pisma ali kake druge cerkvene knjige. Danes smo prejeli:

I. «Odrešil si, Gospod Bog, s svojo krvjo vsa ljudstva vseh jezikov in narodov.»

Bog je torej smatral vse narode za enakopravne. So pa nekateri narodi, ki hočejo samo ukazovati in druge teptati. To se godi očitno zoper voljo božjo. Zgodovina pa nas uči dvoje: da tako početje ne more biti trajno in da se krivice grozovito maščujejo.

II. «Preganjanja, trpljenja in kačeršnokoli preganjanje sem prestal: iz vseh me je rešil Gospod.»

Kvišku srca, bratje!

Vprašanje in odgovor.

Poslanec Šček je bil vložil na notranjega ministra tole vprašanje, ki je ponatisnemo po izvorniku, zasebnikom, društvom in zlasti podprefekturam v znanje.

«Interrogazione.» Il sottoscritto chiede d'interrogare il Ministro dell'Interno, per sapere se dopo la già avvenuta estensione della legge di pubblica sicurezza alle nuove provincie, sia ancora in vigore la legge austriaca sulle riunioni ed associazioni. (L'interrogante chiede la risposta scritta). Šček.

Risposta: La legge austriaca sulle riunioni ed associazioni trattando materia già contemplata dalla legge di pubblica sicurezza ora estesa alle Nuove Provincie, cessa naturalmente di avere vigore. Il sottosegretario di stato Finzi. — To se pravi po naše:

Vprašanje: Italijanski zakon o javni varnosti je bil raztegnjen na nove dežele. Podpisani želi vedeti, ali je še v veljavi avstrijski društveni zakon in zakon o zborovanjih. Vprašalec želi pismenega odgovora. Šček.

Odgovor: Avstrijski zborovalni in društveni zakon obravnava predmete, ki jih vsebuje italijanski policijski zakon, ki je bil pravkar raztegnjen na nove dežele; zato je naravno, da je avstrijski zakon stopil iz veljave. Državni podminister Finzi.

Pripomba uredništva: Priobčili smo ta zanimiv odgovor, ker se nekateri podprefekti ravnaajo še vedno po avstrijskem zakonu, ko gre za slovanska društva, se ravnaajo pa po italijanskem, ko gre na pr. za fašistovska društva. To ravnanje je v očitnem nasprotstvu z odgovorom podministra za notranje zadeve.

NAŠA POŠTA.

F. P. v Zagorju. Obrnite se pismeno na poslanca dr. Wilfana, Trst, via XXX ottobre 13. Zadeva se da rešiti. — **France, Volzjgrad.** Ni res! Pepo Kamnarjev si je zato oblekel poformazeno srajco, ker so mu obljubili, da ga vzamejo v bolnišnico v Trst službo; če ne za direktorja, pa vsaj za — postreznika.

Revščina v Trstu.

Da praktično popišemo, kako revno živi ogromno število uradniških družin, naj navedemo zgled.

Na Corsu stanuje mornarski kapetan v pokoju. Star je 74 let, žena pa 70 let. Imata dve starejši hčeri, ki nista imeli priložnosti za poroko, pa tudi posebnih šol nimata, vendar sta bili doma fino vzgojeni. V skrbi za bodočnost hčer, ju je oče poslal v študije v neki rimski zavod, kamor mora mesečno poslati celo pokojnino, ki ni majhna, saj je bil pomorski kapetan! Kako pa živita stara? S prihranki sta si v mirnih časih nakupila silno mnogo oblek, perila itd. Kapetan proda vsak mesec nekaj blaga in z izkupičkom se stara hrana, Kosila si ne kuhata, ampak gresta v ljudsko kuhinjo, vzameta 2 juhi, 2 prikuhi in skupno le 1 porcijo mesa in 1 kruh. Popoldne nič. Ob 8. zvečer ruski čaj s koščkom kruha, kajpada brez ruma ali limone. Zjutraj skodelico črne kave. Da pa ne čutita preveč časa lakote, ležita predpoldne do 10. in do 11. ure! Nikoli ne kupita kozarca vina, nikoli časopisa, nikoli cigarete. In kolikrat slišim staro gospo tožiti, da je lačna.

Taka gospoda, ki je v mirni dobi razmeroma izvrstno živela, trpi sedaj dan za dnem lakote!

Grofovi gor, ljudstvo dol!

Rim leži daleč v državi, pravijo da več sto kilometrov. Tam doli je Musolini imenoval za šolskega ministra nekega Gentileta, ki pravijo, da je strašen učenjak. Mi sicer nismo učenjaki, pa vendar imamo toliko soli v glavi, da znamo soditi, kaj je prav in kaj je napak. Ta gospod Gentile izdaja šolske ukaze, ki so eden slabši od drugega. Pred nekaj dnevi je šel Gentile h kralju, naj podpiše dekret, po katerem bodo od sedaj naprej vse šole samo laške. Naši otroci naj postanejo tumasti in ves naš narod naj se porezijani.

Sedaj pa je Gentile enega kozla ustrelil kakor se nikdar. Dejal je: »Preveč inteligence je; vse študira. Kam naj gre do vsi, ko končajo šole?« Namesto da bi Gentile zapovedal stroge izpite, tako da bi zlezli samo najboljši dijaki, in bi se število izsolanih ljudi skrčilo, ali veste, kaj je storil? Čujte! Kdor hoče v višje šole, ta mora plačati. Pa nastavil je take številke, da jih zmorejo samo sinovi fabrikantov in grofov. Študentje, ki so bili o vseh svetih v Padovi, tam, kjer častijo sv. Antona, so dejali, da so morali plačati šolnine mnogo sto lir. Tisti, ki so se vpisali v šole, kjer se učijo za doktorje pravde, so morali plačati 1150 lir. Kateri kmet, kateri učenik, kateri uradnik, kateri obrtnik pa zmore toliko? Nobeden! Samo sinovi grofov zmorejo toliko. Znaprej ne bodo mogli študirati več revni fantje, čeravno so nadarjeni, pač pa bo smel doktor postati vsak grofovski butelj!

Prosvetna zveza.

Pretekli četrtek se je vršil v Gorici občni zbor Prosvetne zveze, v kateri je organizirana ogromna večina slov. izobraževalnih društev na Primorskem. Občni zbor je bil nad vsako pričakovanje sijajen. Sledil je referat za referatom, eden lepši od drugega, debata za debato. Vsa društva (104) so razdeljena v 14 okrožij. Zveza je priredila letos za vsako okrožje po en večdnevni prosvetni tečaj, za eno okrožje kar dva tečaja. Tečaji so vsi imenitno uspeli. Zveza izdaja mesečno glasilo »Naš čolnič«. Telovadni oddelek ima 14 fantovskih in 8 dekliških telovadnih odsekov; dramski odsek ima v zalogi 61 iger. Zveza je priredila 217 predavanj. To se pravi delati!

GOSPODARSTVO

MALI OGLASI

stanejo 20 stot. za besedo. Pri 5 kratni 10%, pri 26 kratni 15%, pri 52 kratni objavi 20% popusta.

Kaj tare našega kmeta?

(Poroča kmetovalec spodnjega Krasa).

Tudi jaz sem se udeležil slavnosti v Vidmu, kjer sem zastopal občino. Na slovesnosti so govorniki, zlasti pa prefekt, navdušeno govorili o nas, kako da Slovenci ljubijo, kako imajo Slovenci svojo svobodo in take reči. Nam so se zdele te besede prave neslanosti, zakaj ko bi mi smeli zares svobodno govoriti in povedati, kar imamo na srcu, bi šli gospodje besede, da bi se na mah streznili pri vsej slavnostni navdušenosti. Naše pritožbe so različne, toda jaz se omejim le na tiste, o katerih se kmetje menimo, kjerkoli se snidemo: na ognjišču, na polju, na poti, pred cerkvijo, v krčmi.

Prva pritožba.

Nas kmete tarejo bremena, ki jih je nova vlada naložila občinam. Prej je cele vrste izdatkov nosila država, sedaj pa je vlada zavalila ta bremena na občine. Velike občine, zlasti tiste, koder cvete industrija, ki daje dosti dosti dohodkov občini, lažje prenašajo nova bremena, a naše itak uboge občine se bodo še bolj porčevile.

Druga pritožba.

Vlada je ukazala, da si občinske pisarne kupijo na stotine tiskovin, ki jih prej nismo rabili in ki se nam zdijo nepotrebne, ker smo prepričani, da bi tudi brez njih lahko živeli in bi bile naše pisarne navzlic temu v redu. Tiskovine pa stanejo tisočake. Vrhutega je popisovanje vseh teh tiskovin velika potrata časa.

Tretja pritožba.

Novi tajniki. Prej smo plačevali tajnika s sto, dvesto lirami, k letu bomo dajali po sedem, osemsto do tisoč lir na mesec. Prej smo hodili na županstvo le redko kdaj, zdaj pa bomo morali k tajniku za vsako malenkost! Če se bo tele skotilo, hajdi h tajniku protokolirati, da je Italija za eno tele bogatejša!

Četrta pritožba.

Župani imajo po novem preveč praznikov. Danes ga kliče ta oblastnik, jutri drugi; slavnosti se kar vrstijo. To pa stane. Potnime nam praznično blagajne. Sicer ni še tako splošno, pa naj vendarle omenim: komisarjev je vse preveč. Vzemimo le Sezano. Gerent pa strašno stane. Rado-veden sem, koliko znaša plača sezanskega komisarja. Včasih je gerent potreben, toda ta naj bo le za ta ali oni mesec, ne pa cela leta.

Peta pritožba.

Večno prispevanje občin nas vničuje. Za vodovod, za zdravnik, za to in za ono. Pa za slavnosti, pa za stranko, pa za nakup te slike pa one! V bližnji občini je župan dejal: «Ta in ta fašistovska organizacija želi podpore; predlagam dar 50 lir. Kdor je proti, naj vstane». Kdo bi vstal, po vsem strahovanju, ki smo ga deležni zadnja leta?

Šesta pritožba.

ki pa je pravzaprav nadloga, ki smo jo sami zakrivali. Ta nadloga so naši župani — krčmarji. Krčmarju gre za koncesijo, za licenco. Da je ne izgubi, krivi hrbet in se klanja vsakemu uradniku. Župan-krčmar je pravi suženj oblastev. Vse uboga, za vse glasuje, nikdar ne izusti pritožbe. So sicer izjeme — in tem vsa čast —, vendar je večina županov-krčmarjev hlapčevskega duha in obnašanja. In posledice čutijo naši kmečki žepi, naše propadajoče gospodarstvo.

Konec.

Te nadloge, ki so vse izključno gospodarskega značaja, tarejo nas kmete in sami ne vemo, kam pride-mo po tej poti. Ako se kaj ne obrne na bolje, gremo gospodarskemu propadu naproti.

Naša letina.

Naprosili smo mnoge prijatelje, da nam pošljejo kratka poročila o letini v dotični občini. Evo par poročil.

Orehok. Letošnji pridelki so srednje dobri. Še največ smo krompirja pridelali, manj pa žita. Ker je bila prejšnje leto pšenica smetljiva, so jo letos veliko manj sejali. Sena je več ko lani, zato pa je tudi cena zelo nizka: 25 L.

Prem. Pridelki so srednji. To velja za žito, krompir, seno in sadje. Veliko sena so pridelali tisti kmetje, ki so jeseni žrtvovali par petdesetakov za žlindro. Negnojene parcele so dale redko in ničasto travo. Glavni pridelek je pač sadje, ki je srednje vrste po vrednosti. Le vasi, ki ležijo nad reško dolino, Brkini, so bile na češpljah res bogate. Za kuho slivovca plačujemo celo takso, to je dnevno okoli 100 lir. Slabo za nas!

Košanska dolina. Sena smo pridelali veliko več ko lani; tudi tisti kmetje, ki jim je voda odnesla prvo košnjo, so dobili nadomestek v obavi. Živinske krme torej dovolj, posebno ker smo lansko leto — vsled suše — bili primorani prodajati živino. Tudi prešiče bomo lahko zredili in udebelili, vendar se sem pa tja čuje, da bo primanjkovalo svinjske piče. In stari, ki imajo skušnje, pravijo, da je veliko huje, če zmanjka za blago kakor za človeka.

Tudi za ljudi je Bog dosti poskrbel. Krompirja bomo imeli zadosti, žito je tudi še dosti dobro, le fižola nismo pridelali skoraj nič. Sadju nam seveda ni toliko prineslo, kakor bi si želeli, vendar so nekateri dobili lepe denarce, zlasti za jabolka. Našim ljudem se mora dobro goditi! Ali naj dokažem? Naši krčmarji so pripeljali iz Istre čez 500 kvintalov grozdja. Pomislite, koliko lir morajo imeti ljudje, da bodo vse to plačali!

Kaj nam z dežele pišejo

LAZARET pri Kopru.

Gospod župnik Josip Košir je bil zaprosil za italijansko državljanstvo, pa vlada mu je prošnjo zavrnila. Vrhutega je bil pred par dnevi prisilno izgnan iz naše župnije. Škofijstvo nam je poslalo za upravitelja kazniškega kurata v Kopru. Gospod Artur Luxa je rojen v Trstu in je Italijan po vzgoji, vendar pa zna prav dobro slovenski in je med vojno služboval v Jelšanah pri Reki. Jelšanci, s katerimi smo imeli priliko govoriti, so nam zatrčili, da je gospod v narodnem oziru silno pravičen mož in da je sicer kot duhovnik pravi apostol. Zato si je v Jelšanah pridobil srca vseh župljanov. Bog daj, da bi mi mogli kdaj ravnatako govoriti.

LABINJ.

Nas veliki premogokop, ki se razteza od Karpanja do Vineša in do Strmca, se torej zapre, 1800 delavcev bo spet na cesti. Žalostni so delavci, ki imajo doma kaj zemlje, še bolj so žalostni pa oni, ki so ziveli samo od kopa. Govori se sicer, da bo vlada priskočila na pomoč gospo-

NA PIVKI.

Pivčani pridelamo svojega živeža samo do božica, od božica naprej nas zalaga trgovec. S pšenico in ovsem se letos Pivčani lahko pohvalimo; krompir je rodil samo po prijateljih, eni ga imajo, drugi pa skoro nič. Od fižola ni semena nazaj, pozno vsejama ajda pa je rodila dobro, ker ji je slana prizamašala. Sena bo več ko lani, veliko nam bo odlegla tudi paša. Ker je tako lepo vreme, še sedaj pasemo in bomo precej sena prihranili.

Veliko škode nam je letos naredila Pivka. Če nekaj dni dežuje, že imamo vode preveč in Pivka poplavi najboljše njive in najlepše travnike. Tako letos v juniju, ko je vzela seno, nekaterim gospodarjem pa kar dvojno letino. — Na svinje je prišla to jesen čudna bolezen, veliko jih je poginilo, zlasti po vaseh okoli St. Petra. Zato bo županstvo ta teden popisovalo vso domačo živino po spolu in starosti, konje in krave, koze in kozle, ovce in svinje — mačke in podgane pridejo drugi teden na vrsto. — Potem bo izdalo ukaz, da nobena svinja ne sme poginiti brez dovoljenja slav. županstva.

(Prisrčna zahvala poročevalcem, tudi tistim, ki nam niso nič poslali!)

Izvoz Jugoslavije. Leta 1920, je Jugoslavija izvozila blaga v vrednosti 1320 milijonov dinarjev, 1921. leta 2460 milijonov, 1922. leta pa blaga v vrednosti za 3070 milijonov dinarjev.

Semenj v Bocnu, 5. novembra. Pari volov so sli po 6500 do 7000 lir, mlečna krava po 3000. Teleta so se prodajala po 7 L na kilo žive teže, ovce 3.80 do 4.20 L.

Kmetijski obzorik v državi. Kar se tiče žita, moremo reči, da se trg ni kdovekaj spremenil, ne gledè cen, ne gledè kupčije, ki je precej zmerna. **Živina:** za veliko živino so cene precejšnje in stalne; konsum je velik, uvoz pa zelo majhen, izvemši zmrzlega mesa. Teleta so redkejša, cena se ni znižala. **Prasiči:** cena za spoznanje padla. Kar se ponudi, vse se proda. **Krma:** cena senu stara, ker se živina še pase. **Vino:** pridelki veliki, cena zelo nizka. (Po rimskem Circeo).

Po čem je lira?

Dne 7. novembra si dal ali dobil:
za 100 dinarjev — 26.— L.
za 10.000 avstr. kron — 3.1 st.
za 100 č. kron — 65.40 L.
za 100 fr. frankov 129.— L.
za 1 dolar — 22.— L.
za 1 funt — 100.— L.

ZALOGA DOMAČIH VIN: pristen vi-pavec, istrski refosk in kraški toran. Na debelo in za družine via Gunicoli 8, na drobno v gostilni via Giuliani 32, Cenjenemu občinstvu se priporoča Franc Štrancar.

ZASEBNA GLASBENA ŠOLA prof. Pervanja via Dom. Rossetti 77. Poduk v klavirju in na orglah do najvišje popolnosti. Podučuje se tudi harmonija, kontrpunkt, kompozicija, akustika, estetika, zgodovina glasbe. Za organizacijo: latinščina, liturgika, zgodovina cerkvene glasbe, gregorijansko petje, vodstvo zborovega petja in cerkvena kompozicija. Sprejema učence tudi med letom.

VELIKA ZALOGA papirja, papirnatih vrečic. Uvoz in izvoz na vse kraje. Po ugodnih cenah. Tvrška Gastone Dolinar Trst - via Ugo Po- lozie 5.

POZOR!

Zaloga eternita za pokrivanje streh se dobi v Trstu, via Milano 14 (v isti ulici je Stokova trgovina).

ADRIA-ČEVVLJE

Izdelek Čevljarske zadruge v Mirna

dobiš v prodajalnah:

Trst, Via dei Rettori 1
Gorica, Corso Verdi 32

Trdni, elegantni čevlji, znani po vseh jadranskih deželah.

Uvozna in izvozna tvrdka Debiasio & Domenis

Skladišča: TRST, V. Coroneo 13, tel. 12-34
prosta luka št. 4, pritličje

opozarja na novodošle velike partije steklenine, porcelana, emailirane kuhinjske posode, najrazličnejše šipe v originalnih zabojih in opletene češke steklenice

po najnižjih konkurenčnih cenah.
Vse blago je češkega izvora.

Knjigarna in papirnica

J. ŠTOKA - TRST

Via Milano 37

se priporoča sl. občinstvu v mestu in na deželi, župnim, občinskim in šolskim uradom, pisarnam, obrtnikom, trgovcem in zasebnikom.

— **Lastna knjigovoznica.** — Založba Vedeža, Kleinmayerjeve ital.-slov. slovnice, slov.-italijanskega in ital.-slovenskega slovarja. — Ima v zalogi vse najnovejše slov. knjige.

podprefekt iz Tolmeča. Vlada je dosedaj dala 4000 lir, da se razdelijo med najbolj revne prebivalce v Ukvah. Občinski starišine so povedali g. prefektu, kako krepko so druge vlade pomagale, g. prefekt pa je dejal: «Vi ste bili razvajeni, in potrebno je, da pozabite minule čase.» Upamo pa vendar, da bo vlada še pomagala.

KOPER.

Vsako tretje mestece v Istri ima svojo srednjo šolo. Pa se jih ni bilo dovolj. Te dni so odprli realko v Rovinju. Bog zna, če se ne odpre visoka šola na Tinjanu! V Idriji pa, ki je zares večje mesto in potrebuje srednje šole ko berač kruha, se šole zaprejo. Narobe svet!

Mlad iredentist.

Te dni je imelo športno društvo «Edera» svojo slavlje. Na zborovanju je govornik pripovedoval o iredentističnem dejanju Karla Ferluge iz leta 1910. Imel je tačas 16 let. Bilo je na plesu Lega Nazionale v tržaškem gledališču Rossetti. Plesala je tudi maska, ki je imela laški trobojni znak na prsni. Avstrijski policijski komisar je to videl in je jezno šel nad plesalko. Mladi Ferluga, ki je sovražil Avstrijo, je stopil vmes in je z rokami prelomil komisarjevo sabljo. Ferluga je bil obsojen na dve leti ječe. Ko je prebil kazen in je prišel na svobodo, je Ferluga le še bolj deloval proti tedanji državi.

Trentinski škof za pouk v materinem jeziku

Trentinski škof Endricci je izdal 15. aprila 1912 na duhovnike svoje škofije okrožnico, ki jo bodo s pridom brali naši starši, učitelji, duhovniki in sploh vsi naši rojaki. Okrožnica pravi:

Raznarodovanje je nemoralno.

«Raznarodovanje dežele pomeni ne le greh proti naradni pravici, ampak tudi proti pozitivnemu pravu; zakaj raznarodovanje silno škoduje krščanski vzgoji mladine. Že poganski učenjak Aristoteles je imenoval jezik «organum disciplinae», to je sredstvo za pouk in vzgojo. Materni jezik je neizogibno sredstvo, da ž njim poučujemo otroke v vzvišenih resnicah, da govorimo otrokom na srce in da jih usposobimo za čednostno življenje.

Duhovniki ne morejo molčati.

Mi, ki moramo skrbeti za versko-nravno blaginjo prihodnjih rodov, ne moremo ostati ravnodušni spričo poskusov raznarodovanja, zlasti ko gre za prvo vzgojo v ljudskih šolah.

Odgovornost starišev.

Nič manj težko odgovornost imajo v tej reči starši, ki so ravno zato dolžni, da materni jezik ohranijo in se ga trdno držijo. Noben razlog jih ne oprosti te dolžnosti, ki jim jo je naložil naradni zakon in ki jo je potrdila Kristusova postava. Vsako drugačno ravnanje bi pomenilo oropati otroke moralne možnosti, da se vzgojijo krščanski; in krščanska vzgoja je delež, ki ga mora vsak oče zapustiti otrokom.

Korist poznanja drugih jezikov.

Na drugi strani pa je koristno, da se otroci, ko so enkrat dovršili pouk v svojem jeziku, naučijo še drugi jezik. To more biti zelo koristno v deželah, kjer živi več narodov skupaj. Toda to se mora zgoditi na ta način, da temeljni nauk ne trpi škode. Prvi nauk in prva vzgoja pa se mora začeti in dopolniti v materinem jeziku.

Škofova okrožnica in naše razmere.

Dasiravno ni bila ta okrožnica naravnost nam namenjena, vendar spadajo škofove besede popolnoma v naš čas in v naše razmere. Naše žene, naše matere in naši očetje morajo biti od srca hvaležni trentinskemu škofu za njegove jasne besede o dolžnosti varovanja materinega jezika.

Kmetovalci in zadruga, pozor!

Tomaževa žindra 16-20% . . . L. 44.- po kv.
Superfosfat 15-17% . . . . . L. 36.- „ „
Kalijeva sol 30% . . . . . L. 48.- „ „
Kaloijcijanamid 15-16% dušika L. 120.- „ „
Franko postavno kolodvor Trst L. 1. dražje po kv; za večje količine primeren popust.
Na razpolago špinaca, salatne, radič, kranjska detelja, lucerna in vsa druge semena.
Sprejemajo se predbeležbe za vsakovrsne sadike, bilje in cepljenke.
Ponudite nam drva, oglje in druge pridelke!

Kmetijsko Trgovsko Društvo
Trst, via Raffineria 7, Tel. 36-75

Stab. Tip. S. Spazzal, via Commerciale 8

Narod, ki svojih pravic ne spoštuje, sam sebe zaničuje.**„Alla Concorrenza“.**

Otvorila se je nova trgovina biškotov in slaščič po na nižjih cenah. Za razprodajalce tovarniške cene. — **S. BASSAN** - TRST - Via S. Spiridione 7.

J. Pervanja - Trst, via Trionfo št. 3. najuljudnejše priporoča slavn. občinstvu v mestu in na deželi svojo trgovino jestvin

na drobno in na debelo. Cene ugodne, postrežba točna. Na željo se pošilja odjemalcem iz mesta blago franco na dom.

Kmetovalci in zadruga!

Ako želite tomaževe žindre, superfosfata, čilskega solitra, kalijeve soli ali drugih umetnih gonjil:

Ako potrebujete posredovanj pri prodaji svojih pridelkov:

Ako želite pojasnil glede ustanovitve in poslovanja hranilnic ali drugih zadrug, obrnite se na naslov:

Zadružna zveza v Gorici

Corso Verdi 37-I,

Goriški okoličani, Brici, Gorjani, Kraševci!

Kadar pridete v Gorico po opravkih, želite tudi v domačo gostilno, kjer vlada snaga in kjer se dobi **dobra in poceni hrana**. Kje? V gostilni „**AL BON FURLAN**“ v ulici sv. Ivana. Priporoča se za obilen obisk **JOSIP SFILIGOJ**.

Izšel je ravnokar**LJUDSKI KOLEDAR 1924**

z zelo bogato vsebino in mnogimi slikami. Razen zelo izčrpnega pregleda čez l. 1923 Vam nudi veliko gospodarskega gradiva, ki bo naše kmete - gospodarje gotovo zanimalo.

DOBITE GA ZA 2 LIRI

v knjigarni Katoliškega tiskovnega društva v Gorici (v Montovi hiši)

Calzature FORCESSIN**Za praznike kaj posebnega!**

Trst, via Caprin 5 pri Sv. Jakobu

Ali iščete čevljiče
Za deklice in fantiče?
Kakšne imajo radi
Ta stari in ta mladi?
Eleganca, trajnost, nizka cena,
To troje je največjega pomena.
Največji magacin
Ima Forcessin
V ulici Caprin.

Calzature FORCESSIN**Mali katekizem**

dobite za L. 1.20

v „Knjigarni Katoliškega tiskovnega društva“ v Gorici,
Via Carducci 2 (Montovi hiši).

Zobotehnični ambulatorij

TRST, Via Settefontane št. 6, I nad.

odprt vsak dan od 8-18 in od 15-19. Izvršujejo se hitro in točno vsa dela z zlatom kakor tudi zobnice s kavčukom. Slovencem 10% popusta kakor tudi plačilo na obroke. Delo zjamčeno

EGIDIJ SCHIFFLIN, koncesijonirani zobotehnik.

Kapital fr. frankov
20.000.000

UNION

Zasigurana glavnica v 1922.
letu fr. 68.801.059.980

Garancijski fond fr. 150.000.000 - Družba ustanovljena 1828 - Inkasirane premije fr. 107.842.633

TRST, Via Valdirivo 32

Casella postale centro 290 — Telefon št. 40-66

Ker bo glavno zastopstvo v Trstu reorganiziralo celotno ozemlje s tem, da bo ustanovilo nova zastopstva po občinah, se vabijo vse osebe, ki se smatrajo za sposobne vršiti resno ta posel, da pošljejo konkretne ponudbe na našo družbo.

Družba UNION razpolaga z ogromnimi finančnimi sredstvi, ki dovoljujejo, da likvidira kar najhitreje tudi največje nesreče in vsled tega bodo agenti uživali močne provizije in morebitno tudi mesečno plačo.

Novo pogrebno podjetje Trst

Corso V. E. III, št. 47.

Prevoz mrličev na vse kraje. Raznovrstni pogrebi. Prodaja vsakovrsne lesene in kovinske krste, sveče in umetne vence, nagrobne svetilke in sploh vse mrtvaške predmete. Ima v zalogi pristne Kopačeve sveče za cerkve. Cene zmerne, postrežba točna.